

04/2011

ELÄKETURVAKESKUKSEN RAPORTTEJA

TIIVISTELMÄ

Mikko Kautto (toim.)

Eläkkeet ja eläkkeensaajien toimeentulo 2000–2010

Raportin tarkastelun kohteena ovat eläkkeet ja eläkkeensaajien toimeentulo 2000-luvulla. Tarkastellulla ajanjaksolla suuret ikäluokat alkoivat tulla vanhuuseläkeikään ja eläkkeensaajien lukumäärä kasvoi melkein kahdellasadalla tuhannella. Työstä siirrytään yhä useammin vanhuuseläkkeelle. Varhaiseläkkeille siirtyminen on hieman vähentynyt. Samalla työeläkkeestä on tullut yhä tärkeämpi eläketurvan lähde, kun taas kansaneläkkeen merkitys on saajamäärällä ja toimeentulomerkityksellä mitattuna pienentynyt. Pelkkää kansaneläkettä saavien joukko on muuttunut nuoremaksi ja miesvaltaisemmaksi.

Keskimääräinen kokonaiseläke on noussut tarkastellulla ajanjaksolla reaalisesti 20 prosenttia. Kokonaiseläkkeen nousuun on vaikuttanut vanhuuseläkettä saavien määrän kasvu. Vanhuuseläkkeellä olevien keskimääräinen kokonaiseläke oli vuonna 2010 reaalisesti 26 prosenttia korkeampi kuin vuonna 2000. Myös osa-aikaeläkkeensaajilla eläketaso on noussut. Keskimääräisen työkyvyttömyyseläkkeen taso ei sen sijaan ole 2000-luvulla juurikaan muuttunut.

Keskimääräinen vanhuuseläke oli vuonna 2010 noin 50 prosenttia keskiansioista. Vanhuuseläke on pysytellyt verraten tasaisesti tällä tasolla koko ajanjakson ajan. Työkyvyttömyyseläkkeiden kehitys näkyy keskiansioihin suhteutettuna heikkenemisenä. Vuonna 2010 keskimääräinen työkyvyttömyyseläke oli 37 prosenttia keskiansioista. Vuoden 2000 tasoon verrattuna pudotusta on 10 prosenttiyksikköä. Uudet vanhuuseläkkeet ovat keskiansioihin suhteutettuna olleet koko 2000-luvun 60 prosentin tasolla. Uusien työkyvyttömyyseläkkeensaajien eläkkeet ovat keskiansioihin suhteutettuna pienentyneet 41 prosentin tasolta 36 prosenttiin.

Kun vuonna 2000 yli puolet maksetuista eläkkeistä oli alle 1 000 euroa kuussa, osuus 2010 oli 35 prosenttia. Vuonna 2010 melkein neljäsosa eläkkeistä oli tasoltaan 1 000 ja 1 300 euron välillä. Yli 60 prosenttia maksetuista eläkkeistä asettui 700 ja 1 600 euron välille.

Tilastokeskuksen tulonjakotilastojen mukaan vuonna 2009 eläkeläiskotitalouksissa asuvien käytettävissä olevat tulot kulutusyksikköä kohden olivat keskimäärin 21 800 euroa vuodessa eli noin 1 800 euroa kuukautta kohden. Vuoteen 2000 verrattuna eläkeläisten ostovoima on parantunut, sillä tulot kasvoivat vuosien 2000–2009 välillä reaalisesti yhteensä 4 500 eurolla. Eläkeläisten tulokehitys on ollut nopeinta 65–74-vuotiaiden ikäryhmässä. Alle 54-vuotiaiden eläkeläistalouksien toimeentulo ei reaalisesti ole juuri noussut.

Vuonna 2009 eläkkeensaajien toimeentulo oli keskimäärin 74 prosenttia ammatissa toimivien toimeentulosta. Koko väestön toimeentuloon verrattuna eläkeläisten toimeentulon taso oli tätä korkeampi, 85 prosenttia vuonna 2009. Muutokset 2000-luvulla ovat kohtuullisen pieniä.

Tuloerot eläkkeensaajaväestössä ovat pienemmät kuin koko väestössä. Tuloerot ovat kuitenkin nousseet ja olivat ajanjakson lopussa yhtä suuret kuin ammatissa toimivilla. Myös EU:ssa käytetyllä tavalla mitattu eläkeläisten köyhyysriski on noussut 2000-luvulla koko väestön köyhyysriskiä nopeammin. EU:n köyhyysriskimääritelmän mukaan 14 prosenttia eläkkeensaajista eli köyhyysriskin uhan alla vuonna 2009. Vuonna 2000 osuus oli 11 prosenttia. Köyhyysriski kasvoi erityisesti 2000-luvun keskivaiheilla aina vuoteen 2007 asti. Sen jälkeen eläkkeensaajien köyhyysriski on pienentynyt.

Köyhyysriskit ovat erityisen korkeita yksin asuvilla alle 55-vuotiailla eläkkeensaajilla. Pienituloisia eläkkeensaajia on kuitenkin määrällisesti eniten 75 vuotta täyttäneiden joukossa. Yksinasuvien köyhyysriski on moninkertainen kahden hengen talouksiin verrattuna.

Eläkkeensaajien omien kokemusten perusteella toimeentulo on suurella osalla ollut melko helppoa 2000-luvulla. Vuonna 2009 suuri osa eläkeläisistä koki toimeentulonsa enemmän helpoksi (72 %) kuin hankalaksi (27 %). Eläkeläisten kokemukset ovat lähellä työssä käyvien kokemuksia, ja huomattavasti paremmat kuin työttömien tai opiskelijoiden käsitykset. Vakavammat toimeentulohankaluudet ovat yleisiä alle 55-vuotiailla ja terveytensä huonoksi kokevilla. Heistä noin puolet kokee toimeentulonsa jollain tasolla hankalaksi. Myös yksin asuvista huomattavan iso osa (40 %), kokee toimeentulohankaluuksia.

Vertailutiedon valossa Suomi on eläkkeensaajan kannalta keskimääräinen eurooppalainen maa. Ostovoimalla mitattuna suomalaisten eläkkeensaajien tulot ovat keskitasoa. Suhteellinen asema työikäisiin verrattuna on keskimääräistä heikompi, mutta toisaalta samaa tasoa kuin muissakin pohjoismaissa. Eläkkeensaajien väliset tuloerot ovat kohtuulliset, mutta EU:ssa käytetyllä tavalla mitattu köyhyysriski on keskimääräistä korkeampi. Osaltaan EU-mittarin näyttämä korkeahko taso selittyy asumiseen liittyvillä eroilla. Yksinasuvia eläkkeensaajia on Suomessa paljon ja heistä valtaosa on naisia. Suomessa – kuten muissakin pohjoismaissa ja Länsi-Euroopan maissa – toimeentulovaikeuksia, välttämättömyyshyödykkeiden tai palvelun puutteita koetaan EU-maista vähiten.

Lisätietoja:

Mikko Kautto

Sähköposti: mikko.kautto@etk.fi

Puhelin: 010 751 2185

Aineistotilaukset:

www.etk.fi > kyseisen julkaisun etusivulta tai
aineistotilaukset@etk.fi

ISBN 978-951-691-153-6 (nid.)

ISBN 978-951-691-154-3 (PDF)

ISSN-L 1238-5948

ISSN 1238-5948 (painettu)

ISSN 1798-7490 (verkkojulkaisu)

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Eläketurvakeskus
00065 ELÄKETURVAKESKUS
Puhelin 010 7511
Faksi 09 148 1172

Pensionsskyddscentralen
00065 PENSIONSSKYDDSCENTRALEN
Telefon 010 7511
Fax 09 148 1172

Finnish Centre for Pensions
FI-00065 Eläketurvakeskus Finland
Telephone +358 10 7511
Fax +358 9 148 1172

www.etk.fi
> julkaisut